

s51

0-16

13/8/17

Mokoditsoa, S.

1.

pp. 1-5

Monyebodi tribe.

K 34/17

Ke ba lelôkô la ga Bamatlala. Ke sethô se sengwê sa Boreneng ba gôna. Monyebodi e bile motho yo a tlogilegô ga Matlala go yo dula thabeng ya Makgabeng e lego mabapa le Blaauwberg. Morêna wa pele mo Makgabeng e bile Santlô. Santlô a tswala morwa Phikila. Phikila a tswala Mašilo goba Ramahlanyana.

Ramahlanyana o bile le basadi ba babêdi e lego môrôdi wa Ngwêpê e mogôlô. Mosadi yô monyênyane e be e le môrôdi wa Tselapêdi.

Mosadi mogôlô Ngwêpê o bile le ngwana wa mosetsana. Ka ga mosadi e monyane, bana ya ba ba babêdi. E mogôlô e be e le Ngwakê.

Ngwakê ya ba morêna, mme a tšeya mosadi ka lapeng la mmakôgôlô wa gagwê, gomme a tswala Shikô. Shikô ena a nyala môrôdi wa Matswiokwane rakôlô wa morêna Lebogo ya agilêgô godimo ga thaba ya Blaauwberg. Yêna a ba le bara ba bararô. E mogôlô e bile Mapotla. Yô monyane Lerapêla. Morathô wa bona kaofêla ya ba Phuntshi. Mapotla o ile a bolawa ke dira tša Matêbêlê a ga Laka ka salemô sa 1878.

Lerapêla moratho wa gagwê a bolawa ke Maburu ntwêng ya ga Mmalebogo ge a lwa le Maburu. Lerapêla o bolailwê ge a thuša malome wa gagwê e legô morêna Lebogo.

Ge Lerapêla a bulailwê, borêna bjwa sala bo tšewa ke Phuntshi. Go ile gware ka salemô sa 1921 Mmušô wa fêtôla ba ga Monyebodi gore ba be ka fase ga morêna Mmalebogo; ke ka baka leê ba filêgô Lebogo dipôlase tšeo tša ga Monyebodi gore e be lokase ya gagwê. Ke lona baka leo le dirilêgo gore naga ya ga Matlala e fiwê Lebogo; f efêla go se kgôtsê tabeng yeo e šomilêgo ke Mmušô ka bana ba Matlala.

Kajêno setulô, se tšêrwê ke Daniel Monyebôdi. Ge dikgôsi tše di buša go ile ga ba le tlala e kgôlo, batho ba phêla ka go êpa motlôpi, ba êja wêna. Ge go buša Daniel Monyebodi ga go ya ka ga ba le tlala e bjaloêka ya Motlôpi.

s51

Ba ga Matlala ba ile ba lwa le ba Molêtsi.

3. Mona Makgabeng go ile ga ba le pula e kgolo, e batho ba ilego ba e bitša Mokutušôla. Pula yeo e ile ya tlatša moêdi wo o thomšgagô godimo ga thaba ya Makgabeng.

Kgaufsi le thaba yé le ka gare ga moêdi go be go na le dintlô tša morêna Ngwakô wa Makgabeng le batho ba gagwê.

Moêdi o ile ge o tlêtsê wa kgopa mokgêkôlô wa ka motseng.

Ge Moselekatse a feta le madira a a gagwê, o ile a feta ka mo Makgabeng felô ga mohlaba o montši, a rata go bulaya Ngwakô le batho ba gagwê; ke ge Ngwakô le batho ba gagwê ba namêla thaba ya Makgabeng ba dula ka sefarung sa yôna, mo go lego le meetse a tšwagô ka fase ga lefika.

Moselekatse ka gobane a lapile, le gona a tshaba go namêla thaba, le mohlaba, a dula sedibeng ka fase ga thaba, a goêlêla Ngwakô a re: "Le ge o ka dula godimo ga thaba meetse o ka se a bone." Ke ge Ngwakô a ekga meetse ka kgapana, a ema godimo ga lefswika, a falatša meetse Moselekatse le madira a gagwê ba mmôna. Ke ge Moselekatse a tenêga a feta, a ya Bokgalaka.

4.

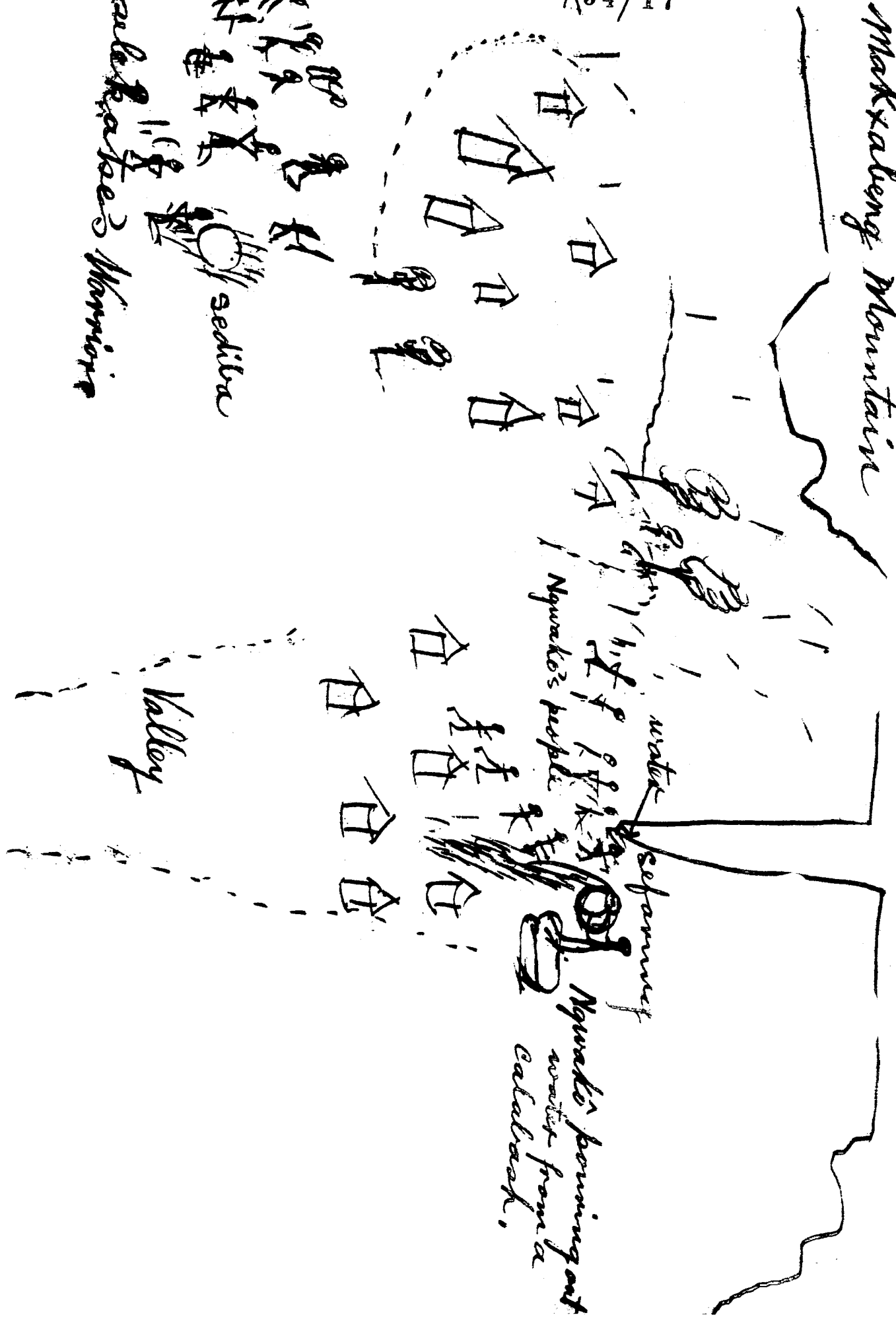
Diagram

K34/17

Makxaleng Mountain

Makale Bakaes
Mannings

sediba



s51

5.

Dirêtô

Serêtô sa noka e bitšwago Mmamoganwa ke se:-

Mmamoganwa a kobo di mathatha.

Sa phôôfôlô ke se:-

Nkwê sebata se ya moreneng, thomo ya mafsika.

Serêtô sa thaba Makgabeng ke se:-

"Makgabeng; Makgabeng;

Makgaba a mmasewêla;

Go wêlang?

Go wêla tlou,

Chukudu k e ya ka lenaka."

Claypots.

6.

Basadi goba banenyana ba be ba epa mabu a letsopa. Ge a epilwê ba a thapiše ka meetse, ba a šuge gore a hlakane gabotse. Ka lôna letsopa la go šugiwa botse ba dire nkgokolo e kgolo ya go lekana pitša, ba e phule molete bogare, ba e kgori go fihlêla e tswana le pitša. Ge e bopilwê ba be ba e thala methalô ya go e kgabiša. Ge e thadilwê e be e tlôtšwa phôômô ge e ômile. Ge e tlôditšwê phôômô e be e fiswa. Ge e fišitšwê e be e kgakôlwa ka go tlatša ka meetse gore a be ka mo go yôna matsatši a mantši goba ba bediši meetse ka yona.

Preparing food.

Ba be ba tšeya makgaga ba a šile ka lwala, ba tšeye bopi ba bo šêlele gore moroko, matshe, le bopi di bošle thokô. Ge bopi bo le gona ba be ba hladiya pitša, e re ge e bela ba e fêhle gomme ba dire bogôbê.

Ge ele mmidi, ba be ba ô hlobola, ba re ge ba hlobotše, ba tutetše meetse a go lobêga mabêlê, ba tle ba a nule, ba a lesa a kgama. Ge a kgamile ba a setle, ba dire bopi bjalôka ge ba dirile ge ba šêlêla (makgaga) bopi bja makgaga.

Ge e le tše dingwê tše swanagô le dinawa, ditlogo, ba be ba di apeya.

s51

7. Building a new village.

Sa pele ba be ba rêra ka go agiwa ga motse o mofswa. Ge ba rêrile ba be ba bitša nyaka gore e tle e laole gore ba hlôme motse mo kae. Nyaka e tla šomiša ditaola tša yôna. Go ditaola go tla ba le ye e šupago mo ba tswanelago go aga gona.

Ba be ba re ge ba agile motse, ba age thêtamotse, e re sefekông sa yona thêtamotse ba êpelê patla e nago le dihlaire. Dihlaire tša gona di dikanetše legôra kamoka, di thibele baloi go tsena ka motseng gore ba lôye bá ba lego ka motseng.

Mong a motse e be e le yêna ya lefago nyaka e e šomišitšego ditaola tša yona.

Leina la patlana e bewago mo sefekong ke "Mphetso".

Birth.

Ge ngwana a belegwa go be go bitšwa mmatswale. Ge ngwana a belegilwê gore tate a ngwana a bolaye pudi. Mokgopa wa pudi eo o dire thari ya ngwana. Ngwana ge a bonwa o be a (lefswa) lefiwa. Motho o be a rongwa go kgoši go e tsebisa ka ga ngwana o mofswa.

8. Ge motho wa kgalê a lwala.

Ge batho ba kgalê ba lwalêlwa ke motho ba be ba re o lóilwê. Ge go le bjalô, ba nama ba bitše nyaka go tla go mo alafa. Ka ntlông ya molwêtsi go be go sa tsenwê ke batho ba bantsi ka gobane ba be ba tshaba gore ba ka nama ba fetšiša molwêtsi.

Go be go tsena nyaka e mo alafang le batswadi ba molwêtsi fêla, le dijô o be a apeyêlwa ke wa gabô. Nyaka e be e thokgola ge e nyaka go tseba bolwêtsi bja molwêtsi. Ba ka ga molwêtsi ba be ba lefa Sephuthulla thêbêlê e legô pudi, le go patêla nyaka ka go tlala.

Molwadi ge a be a bolawa ke hlôgô o be a lômêgwa ka lenaka la pudi goba la kgomo. Ge nyaka e dira ka mokgwa o bjalô, e be e re e fukôtša madi.

s51

9. Ge molwêtsi a bolawa ke ka teng, nyaka e be e re o na le selesô, e name e mo fe dihlare gore a nwê. Ge a nwêlé o be a hlatša, e re ge a hlatša nyaka e name e fôše seôkgwa goba selô se sengwê ka godimo ga mahlatša a molwêtsi. Molwêtsi o tla re ge a bona seokgwa ka gare ga mahlatša, a kgôlwê gore e be e le sona se mo kwêšagô bôhlôkô. Ka go kgôlwa, o be a name a fôlê, nyaka e name e thakgale, e ithôriše gore e kgôna go alafa balwêtsi go na e buditše molwêtsi maaka. Molwêtsi o fôdilê ka go tshêpha gore seôkgwa ke sona se se be se mo kwêša bôhlôkô.

ENDS. S. 51